

Vida doble

Com a agent del KGB, l'any 1978 Albrecht Dittrich es va traslladar de Jena, una ciutat a l'est d'Alemanya, als Estats Units. La Guerra Freda es va acabar, però ell s'hi va quedar. Ara es diu Jack Barsky i és l'home del poble del costat.

Susanne Koelbl
© Der Spiegel

Les dues vides de Jack Barsky es van acabar després de 6.794 dies, a la vora del riu Delaware. Des de Nova York, va arribar amb un Mazda blanc fins al pont que creua el riu. Darrere del pont hi havia un policia que va demanar al conductor que s'aturés. Barsky ho va fer, i un home vestit de civil se li va apropar i li va dir: "FBI, senyor Barsky, hem de parlar".

La primera pregunta que va fer Barsky va ser "estic detingut?" i la segona, "per què heu tardat tant?".

Un divendres de maig de 1997 es va creure que s'havia atrapat l'últim agent

del KGB als Estats Units. Fa 6.794 dies que el ciutadà de la RDA (República Democràtica Alemanya) Albrecht Dittrich va arribar als Estats Units des de Jena amb l'objectiu d'espia per al servei secret de la Unió Soviètica.

Ara bé, mentrestant, va desaparèixer la Unió Soviètica, va caure el mur de Berlín i es va acabar la Guerra Freda. I l'agent comunista es va convertir en un nord-americà amb dona i fills que vivia a la perifèria i que, actualment, té 47 anys. Un home alt i ros amb la ratlla dels cabells feta a un costat que cada matí va a la feina, que juga a bàsquet al jardí de casa amb la seva filla i que al cap de setmana convida els seus veïns a fer barbacoes. Només qui l'escolta detinguda-

ment pot notar que el seu anglès té una mica d'accent.

Potser se n'hauria pogut acabar escapant si no hagués estat per Vasili Mitrochin, un ex-arxivista del KGB que el 1992 va emigrar cap a Londres i va exposar la identitat de milers d'agents del KGB a nivell global. Un dels noms que va revelar va ser el de Barsky.

Durant tres anys l'FBI va vigilar Jack Barsky, van posar micròfons a la seva cuina, l'espiaaven amb binoculars i fins i tot van comprar la casa del costat per observar-lo més de prop.

L'agent que el vigilava des de la casa del costat era Joe Reilly, que havia estat treballant amb l'FBI durant 23 anys, era un patriota conservador i un catòlic molt

devot. Va ser el primer de la família que va anar a la universitat i va decidir treballar per a l'FBI, i així protegir el país que havia fet tant per ell. Reilly ja havia atrapat altres espies, diplomàtics de l'Europa oriental i estudiants estrangers. Però Barsky va ser el seu cas més important.

L'agent de Jena no va sacsejar el Govern de Washington com ho havia fet Günter Guillaume amb el Govern alemany; però que un espia hagués pogut viure als Estats Units durant gairebé dues dècades amb una identitat falsa posava l'FBI en evidència.

Reilly va vigilar l'alemany durant mesos. Primer fent-se passar per ornitòleg i després des de la casa del costat on vivia Barsky. Seguia la rutina de Barsky, el va conèixer des de la llunyania i li va anar agafant afecte mentre esperava que cometés un error. Al final va ser una discussió matrimonial el que va revelar la seva vida doble. Barsky, cridant, va deixar anar a la seva dona Penelope: "I per cert, sóc un espia".

Aquest va ser l'error.

El van agafar al cap de poc. Reilly va interrogar l'alemany durant tot un cap de setmana en un motel. Barsky va confessar i fins i tot va revelar el codi Morse que utilitzen per transmetre missatges secrets a investigadors de l'FBI i tot el que sabia sobre les tècniques d'entrenament del KGB i el *modus operandi* dels espies russos.

"Al final se'ls detindrà a tots o se'ls dispararà o es penjaran ells sols o es llançaran al mar", va dir Reilly. Però l'alemany no, perquè va ser de gran ajuda per a l'FBI. De tanta ajuda que el van deixar anar després de només un cap de setmana. Reilly estava convençut que Barsky podia servir millor els Estats Units en llibertat que no pas a la presó. Va evitar una llarga condemna a l'alemany.

Amb el pas dels anys, l'ex-espia i l'agent de l'FBI van fer amistat, cosa que era molt poc probable. Ara fins i tot juguen junts a golf.

La història de Barsky és un viatge en el temps, una mirada enrere a l'era de la

Guerra Freda. Recorda la sèrie *The Americans*, que va de dos agents del KGB que viuen a Washington DC amb els seus fills, que desconeixen la seva identitat real. Amb la diferència que la història de Barsky és real. Tot i que es basa en el que explica ell mateix, Reilly confirma la seva versió en els punts més importants.

Aquesta història comença amb un químic jove, intel·ligentíssim i guapo que té un petit defecte: vol destacar per sobre dels altres. Quan el KGB contacta amb ell, el fascina la idea de convertir-se en un agent. "Podia veure món i no m'havia de regir per les normes que havien de seguir la resta; estava per sobre de la llei", explica.

A Berlín va aprendre l'ofici de l'espia: l'escriptura secreta, el codi Morse i com eludir els perseguidors. Després se'n va anar a Moscou, on el van instruir durant dos anys per arribar a ser un agent. Va aprendre anglès, centenars de paraules per dia. A Jena l'esperava la seva xicota Gerlinde.

El 8 d'octubre de 1978 Albrecht Dittrich, que llavors tenia 29 anys, va arribar a Chicago amb 6.000 dòlars a la motxilla i el certificat de naixement d'un jove que va morir el 1955, quan tenia deu anys:

Jack Barsky. Un treballador de l'ambaixada soviètica a Washington va prendre nota del nom en un cementiri i va aconseguir una còpia del certificat de naixement.

El pla del KGB era que Barsky obtingués un passaport amb l'ajuda del certificat de naixement i que llavors es fes passar per un home de negocis i es fes amic de tants polítics i membres influents com fos possible. També volien que establís contacte amb el conseller de seguretat nacional Zbigniew Brzezinski i es guanyés la seva confiança per poder espia-lo.

Era un pla ambiciós i va fracassar just al principi. No va aconseguir obtenir el passaport, el KGB no l'havia preparat per a la burocràcia americana.

Però Albrecht Dittrich no es va rendir. Es feia dir Jack Barsky i va començar a treballar com a missatger en bicicleta a Nova York. Al cap d'un temps va aconseguir un número de la seguretat social, el primer pas per convertir-se en ciutadà nord-americà. Va estudiar informàtica i va començar a treballar com a programador per a una companyia d'assegurances. Si li preguntaven d'on venia, deia que de Nova Jersey; si li preguntaven →

Barsky i, en segon pla, l'agent del FBI que el va atrapar, Joe Reilly.

A l'esquerra, Penelope, l'ex-dona nord-americana. A continuació, amb el seu fill John Jessie en la seva casa de Filadèlfia. En últim terme, la tercera dona i la seva filla.

→ pel seu accent, deia que la seva mare era alemanya.

Diu que mentia molt bé.

A la nit escrivia perfils de nous agents potencials. Feia estimacions polítiques, amb petits contenidors de metall construïa bústies que es confonien amb pedres i hi posava fotografies i microfilms. Els amagava en un parc als afores de la ciutat perquè després els recollís un altre agent. Cada dijous a les 21:15 s'asseia al costat d'una ràdio de curt abast i rebia missatges de la central de Moscou. Un cop va haver de trobar un espia renegat del KGB a Canadà; un altre, li van demanar que avalués què pensaven els americans de la guerra de l'Exèrcit Roig a l'Afganistan.

Pel seu compte, però, el mèrit més gran durant aquesta època va ser robar el codi de programació d'una persona la identitat de la qual no vol revelar. Barsky explica que va ser econòmicament important per a la Unió Soviètica. És a dir, que va cometre espionatge econòmic i mai no es va posar en contacte amb el seu objectiu primer, el conseller de seguretat nacional Brzezinski.

Però Barsky no només tenia una vida als Estats Units, sinó que també en tenia una a Alemanya. Tenia dos matrimonis, amb el pas dels anys, dues famílies. A Alemanya es va casar amb Gerlinde el 1980, amb qui va tenir un fill, Matthias. Cada dos anys Dittrich se n'anava tres setmanes de vacances a Berlín est, on l'esperava Gerlinde. Li portava regals cars, en una ocasió un rellotge magnífic. Als Estats Units va conèixer Penelope, una immigrant de la Guyana, a través d'un anunci en un diari. Es van casar el 1986 i van tenir fills, Chelsea i Jessie.

Mirant enrere, diu: "Aquestes dues vides sempre les vaig poder separar molt bé, Barsky no tenia res a veure amb Dittrich, i Dittrich no era responsable de res que fes Barsky".

Però aquest pèndol entre tots dos mons es va acabar el 1986. Barsky va visitar per última vegada Gerlinde i Matthias a l'Alemanya de l'Est. La família va passar les vacances a la mar Bàltica, ne-

dant i recol·lectant bolets, i va prometre que tornaria aviat. Llavors se'n va anar a Moscou, on va rebre una sèrie de nous encàrrecs i va viatjar fins a Nova York amb un passaport fals via Belgrad, Viena i Mèxic.

A l'última carta que va escriure a la seva mare li explicava que li hagués agradat visitar-la a Zwickau, però que no va tenir prou temps. Li va prometre que al cap de dos anys acabaria la feina i podria tornar. La mare pensava que estava treballant al cosmòdrom de Baikonur, a l'estepa kazakh, com a

científic. Aquesta és la història oficial que Dittrich va explicar a la família i als amics de la RDA.

Però llavors el KGB va ordenar a l'espia que tornés immediatament a la RDA. Tenien por que no l'haguessin desemmascarat. Havia d'agafar un passaport i uns diners que havia de trobar amagats en una llauna d'oli dins d'una motxilla de viatge. Barsky diu que mai no ho va trobar. Sigui com sigui, és evident que no volia tornar a l'Alemanya de l'Est.

Va explicar al servei secret que tenia la sida i que només podia rebre el tractament als Estats Units. El KGB el va condemnar a mort per insubordinació. Barsky explica que a final de 1988 un membre del KGB es va posar en contacte amb ell a Nova York i li va dir: "Si no tornes ara, ets home mort". La feina era doble: que el KGB no es vengés i que l'FBI no el trobés.

Barsky diu que va haver de triar entre Chelsea, que acabava de néixer i Matthias, que era a Berlín. "La nena em necessitava més". El més probable és que el fervent seguidor del comunisme, Albrecht Dittrich, que veia el marxisme com un "estat natural" s'hagués convertit en Jack Barasky, que gaudia de les possibilitats il·limitades de l'Amèrica capitalista.

Però encara que Gerlinde i Matthias desapareguessin de la vida de Barsky, per als que es van quedar, la història no es va acabar.

La mare de Barsky es va posar en contacte amb l'ambaixada de l'Alemanya de l'Est a Moscou i va fer que la televisió

Albrecht Dittrich àlies Jack Barsky, es va traslladar de Jena als Estats Units al 1978.

rusa emetés un comunicat sobre una persona desapareguda. Fins i tot va escriure al que llavors era el president de la Unió Soviètica, Mikhaïl Gorbatsxov. No va ser fins el 1996 que el Ministeri d'Afers Exteriors es va adonar que la història de Dittrich no encaixava: el projecte a Baikonur on se suposava que estava treballant va acabar el 1978.

La mare va contreure Parkinson i es va morir sabent que el seu fill li havia mentit. El seu segon fill, el germà de Barsky, va dir: "Si l'Albrecht sabés què li ha fet a la seva mare potser hauria fet les coses d'una altra manera. Ha de viure amb això".

Gerlinde va saber que el seu marit havia estat un agent doble, però així i tot no sabia res de la seva desaparició misteriosa, fins que el va tenir per desaparegut i se'n va divorciar. "Encara avui pateix de nervis", diu el seu fill Matthias. Ella no vol parlar.

Matthias va conèixer la seva germanastra. Quan Chelsea va fer 18 anys, Barsky li va explicar que havia estat un espia i que tenia una família a Alemanya. Chelsea va escriure a Mathias, i el 2005 va anar a visitar-la als EUA. També es va trobar amb el seu pare per primera vegada en gairebé vint anys. Va ser una trobada plena de ràbia continguda i de qüestions sense resoldre, però un començament. Durant molts anys no es va tornar a trobar.

Fa uns quants mesos Jack Barsky va aterrar a Berlín, per primera vegada en 28 anys tornava a ser a Alemanya. Volia fer taula rasa i deixar enrere totes les mentides, perquè com més intenta-

va oblidar el passat més el perseguia. És per això que volia trencar la seva regla d'or: que les dues vides que tenia no es toquessin mai. Abans de sortir de Nova York es va apuntar al calendari: "A veure si el senyor Barsky i el senyor Dittrich es poden reconciliar".

Però què se suposava que li havia de dir al seu fill? Que el va abandonar perquè hi havia altres persones que per a ell eren més importants? Que es va casar amb una altra dona, que va tornar a tenir fills, a qui no va explicar res de la família que tenia a Alemanya? Barsky deia que tenia por de trobar-se amb el seu fill, de les preguntes, perquè no tenia cap bona resposta.

Barsky ara és un jove de 65 anys que camina amb pas lleuger i té un alemany rovellat. Va planejar aquest viatge al passat fins a l'últim detall; volia tenir el control sobre el passat, no es podia tornar gaire poderós durant el viatge. Durant aquells catorze dies volia quedar amb amics, companys d'escola i familiars. Tenia una cita amb el seu equip de bàsquet i volia visitar la casa dels seus pares a Saxònia. L'única persona que no era a la llista era Gerlinde.

També va quedar amb Matthias, que ara té 33 anys. Va estudiar química com el seu pare i treballa de farmacèutic a Berlín. Gran part de la seva vida la va passar sense el seu pare, sense tenir cap explicació, sense saber res de la feina que havia tingut el seu pare.

Barsky volia donar explicacions, volia que els altres entenguessin per què havia fet el que va fer. Però l'intent estava condemnat al fracàs; era massa tard. Matt-

hias va cancel·lar la cita, tornava a estar furiós, no volia ser un punt més de la llista que havia elaborat el seu pare. És que potser es pot perdonar que t'abandonessin de petit?

Barsky ja fa temps que es va divorciar de Penelope. Tots dos encara es barallen en judicis pels diners, per qui va mentir més a qui i per qui va fer més mal a qui. Sembla que Barsky és l'únic a qui les mentides tant se li feien. El 2014, al cap de 36 anys del seu primer viatge, per fi es va convertir oficialment en un ciutadà nord-americà. Fins i tot se li va permetre utilitzar el nom que va robar. Va ser Joe Reilly, de l'FBI, qui el va ajudar.

Després del viatge a Alemanya Barsky es va instal·lar en una caseta de fusta molt bonica que s'acabava de comprar a Nova York. Al jardí, hi té un estany en forma de cor, i també té una nena amb els cabells arrissats que hi juga de tant en tant, és la seva filla Trinity, de quatre anys.

Per tercera vegada Barsky va tornar a començar de nou, es va casar amb Shawna, una cristiana molt devota de Jamaica. Barsky diu que gràcies a ella va trobar Déu, i com que Shawna volia que reconegués els pecats del passat en públic, Barsky va passar a formar part de l'església local. Va explicar fins a quin punt es penedia d'haver "viscut una mentida". Va ser un moment molt emocionant, i Barsky va sonar convincent.

Diu que la sinceritat sempre l'ha ajudat. "Els més honests són els millors mentiders". ●